A NÉPSZABADSÁG INTERJÚJA

SZILÁGYI LAJOSSAL,

a Fővárosi Tanács városrendezési és építési osztályának vezetőjével

Budapest fejlesztéséről, a lakásépítési programról, a szanálásokról, a városképről és a zöldterületekről

Hazánk szívének, Budapestnek arculata, fejlődése, jövője az egész ország lakosságát érdekli és érinti. Legfőképp a főváros kétmilliós lakosságát, amely éli, élvezi vagy sínyli a sok örömet és bosszúságot nyújtó főváros lüktető életét, természet adta híres szépségét, a modern nagyvárosi környezetet és életmódot. Hogyan formálódik Budapest, milyen elvek vezérlik gazdagításában? — erről beszélgettünk *Szilágyi Lajossal*, a Fővárosi Tanács városrendezési és építési osztályának vezetőjével.

NÉPSZABADSÁG: A városfejlesztés napjainkban világszerte bonyolult feladatok megoldását követeli meg. Milyen azonos vonásokat találunk Budapest és más világvárosok között, amelyek meghatározzák a fejlődés irányát is?

OSZTÁLYVEZETŐ: Az erőteljes iparosodással, a munkaerő koncentrálódásával az egész világon fokozódik a városiasodás, a lakosságnak mind nagyobb része él és dolgozik a városokban, például Angliában a lakosság 79 százaléka, Franciaországban 74 százaléka, az NSZK-ban 62 százaléka. A szocialista országokban, ahol az iparosodás sokkal intenzívebb, a városiasodási folyamat gyorsabb. A Szovjetunióban például 1926 és 1939 között a városi lakosság aránya 17 százalékról 32 százalékra, 1960-ra már 49 százalékra nőtt. Ha lassúbb ütemben is, ez a tendencia nálunk is. 1949—1963 között 330 000 lakossal gyarapodott a főváros. Egy másik általános jelenség, hogy a városok a környező terület rovására terjeszkednek; így alakult ki Nagy-London, ahol a 11 millió lakosból csak nyolc és egynegyed millió él a közigazgatási határon belül; vagy a 13 milliós Nagy-New York, ahol e határon belül 7 és fél millió lakos él. Hasonló a helyzet nálunk is az 1949-ben Budapesthez csatolt külső peremkerületek által. S a harmadik közös vonás: a régió fejlődése. Budapest környékén, 15—20 kilométeres sugarú körben, 64 település helyezkedik el 1650 négyzetkilométeres területen, lakosságuk kétszer olyan gyorsan nő, mint a fővárosé, jelenleg eléri a 330 000-et.

NÉPSZABADSÁG: Ezek szerint a városok és régiók népességének növekedése olyan feltartóztathatatlan folyamat, amelyhez csak utólag igazodhat a városfejlesztés?

OSZTÁLYVEZETŐ: Kapitalista körülmények között igen! Hiszen ott a tőkés profit, a magánérdek miatt képtelenek, vagy csak csekély mértékben képesek befolyásolni a városiasodás ütemét. A szocialista városrendezésnek viszont az a legfőbb feladata, hogy a városok fejlesztését összhangba hozza az egész népgazdaság, az ipar és a közlekedés fejlesztésével. Erre lehetőséget ad a tervszerű fejlesztés, amely a feláramlás korlátozására, a káros túlzsúfoltság megelőzésére megszabja az ipar fejlesztésének volumenét, a közösségi érdeknek rendeli alá a területgazdálkodást, a telekpolitikát. A városfejlesztés a mi körülményeink között egy időben jelöli ki az ipari és lakóterületeket, gondoskodik különböző rendeltetésű területek szétválasztásáról, városi területek komplex beépítéséről, a közlekedés és a közművesítés kiterjesztéséről. Mindezt magában foglalja a kormány által 1960-ban jóváhagyott városrendezési terv, amely leszögezi: Budapest terjeszkedése nem előnyös, nem szükséges a közigazgatási határon túl, e területen belül 1975—80-ig maximálisan kétmillió-háromszázezer lakost lehet a szocialista életformának megfelelően elhelyezni. E koncepciónak megfelelően tárgyalja a terv a lakásépítkezést, az ipar-, közmű- és közlekedésfejlesztést.

NÉPSZABADSÁG: Nálunk a városiasodás legfőbb szükséglete a lakásépítés. Úgy tudjuk, elkészültek már a harmadik ötéves terv erre vonatkozó részletes irányelvei. Hány lakás épül Budapesten ez idő alatt és hol?

OSZTÁLYVEZETŐ: A harmadik ötéves terv lakásépítési terve szerves része annak a távlati programnak, amely 260—320 ezer lakás építését irányozza elő, 60—80 ezer lakás egyidejű szanálásával. 1966—70 között állami erőből 35 000, magánerőből 15 000 lakást szeretnénk felépíttetni a fővárosban. A többi között modern lakónegyedeket emelünk Kelenföldön körülbelül 7000 lakással, Óbudán 2800 lakással, az Árpád-híd pesti hídfőjénél 5200 lakással, Zugló különböző területein összesen 8000 lakással. Másrészt sor kerül a peremvárosok centrumainak, a decentralizált városközpontoknak a beépítésére is: ezek révén Kőbánya, Kispest, Pesterzsébet és Csepel lakossága jut majd új lakásokhoz — s természetesen korszerű városközpontokhoz is.

NÉPSZABADSÁG: A típusterv, valamint a házgyár üzembe állítása vajon nem vezet-e ahhoz, hogy a már meglevő, s a jövőben épülő lakótelepek túlságosan hasonlítanak majd egymáshoz, s egyhangú városképet nyújtanak?

OSZTÁLYVEZETŐ: A városrendezési tervek tárgyalásánál már találkoztunk ezzel az aggállyal. Pedig az új lakótelepek kompozíciója rendkívül gazdag építési, variációs lehetőségeket nyújt. Az útvonalak ívelése, az épületek zöld területbe ágyazása, a közép- és magasépületek arányos elosztása, eltérő formája, színezése, a járulékos intézmények elhelyezése, fantáziadús és gyönyörködtető városkép kialakítására adnak alkalmat a típustervek készítőinek. Ha élnek ezzel a lehetőséggel, valamennyi lakónegyedet a főváros egy-egy gyöngyszemévé varázsolhatják.

NÉPSZABADSÁG: Említette az úgynevezett magasházak építését. Egy másik ellenvetés épp azt vitatja, hogy a jövőben építendő 12—16 emeletes házak alig, ha illenek majd harmonikusan a főváros hagyományos, szolíd építkezésébe.

OSZTÁLYVEZETŐ: Igaz, Budapest lakóházainak elenyésző százaléka magasépület, de épp ezért nekünk az a véleményünk — és azt hiszem, a külföldi városokat képről vagy személyes élményből ismerő pestiek többségével egyezik ez a vélemény —, hogy az ilyen építkezés csak emelheti Budapest külcsínjét. Ha például a Gellért-hegy tetejéről végigpillantunk a fővároson, a Parlamenten, a Bazilikán, az SZTK-székházon kívül alig találunk egy-két kiemelkedő építményt. Ez a tény a városképet kimondottan egysíkúvá, szürkévé teszi. A harmadik ötéves tervben ezért az új lakásokat magukba fogadó házaknak már csak egyhatodát tervezzük magasföldszint, plusz nyolcemeletesre. A kilenc—tizenkét emeletes új házakban 17 000, a 12—16 emeletes házakban pedig 8000 lakást helyezünk el. Egyes helyek, például az Árpád-híd pesti és budai hídfője vagy a Kiskörút—Petőfi Sándor utca vonala, valósággal kívánkoznak a magas házak után.

NÉPSZABADSÁG: „Ha nincs elegendő lakás, miért kell lebontani házakat?" — kérdik sokan. Márpedig úgy tudjuk, a harmadik ötéves terv az első tömeges szanálás időpontját is kitűzte.

OSZTÁLYVEZETŐ: Ez igaz, egész városrészek rekonstrukciójához fogunk hozzá. Sokan nem tudják, hogy egy-egy lakótelep helykijelölése előtt komplex gazdasági vizsgálatokat végzünk, s többnyire az a tapasztalatunk, hogy egy elavult városrész lebontása és újonnan történő beépítése sokkalta gazdaságosabb, mint egy távoli üres terület beépítése. Ez érthető is, hiszen a „szűz" területeken a teljes közművesítés, az úthálózat kialakítása, a közlekedés megteremtése gyakran háromszor-négyszer haladja meg a lakott területek bontási, majd építési költségeit.

Másrészt vannak olyan városrészeink is, ahol az ósdi, rozoga házak, egészségtelen lakások karbantartása, örökös felújítása olyan költségeket emészt fel, hogy inkább kifizetődő a lebontásuk, és helyükre az új házak felépítése. Ebbe a kategóriába tartozik Óbuda és a Józsefváros tekintélyes része. A következő években mindkét helyen kisebb-nagyobb volumenű bontást végzünk.

NÉPSZABADSÁG: Az új lakótelepek s a peremkerületi városközpontok mellett a lakásépítkezéseknek még egy „tartaléK" területük van: a budapesti specialitásra, a városképet is csúfító foghíjakra gondolunk. Sajnos, még a Belváros sem mentes ezektől.

OSZTÁLYVEZETŐ: Ne feledkezzünk meg arról, hogy a legutóbbi években egész főútvonalakat emeltünk már világvárosi színvonalra a foghíjbeépítésekkel. Gondoljunk csak a Mártírok útjai, a Múzeum körúti, a Fehérvári úti építkezésekre. Megnyugtatásul: már készülnek a terveink a Roosevelt tér, a Kálvin tér, a Luther utca, a Vörösmarty tér foghíjainak beépítésére. Ahol erre még nem kerül sor, ott ideiglenes jelleggel kialakítjuk az úgynevezett „kulisszákat", azaz alumínium traverzekre szerelt, fénycsöves reklámfalat emelünk az üres telkek, sivár tűzfalak takarására. London központi helyén, a Picadillyn, de más európai városokban is, nagy számban találhatók az ilyen városképet kozmetikázó kulisszák, amelyek akár ideiglenes, akár állandó jelleggel, de mindenképp ízléses, tetszetős külsőt biztosítanak a városképnek.

NÉPSZABADSÁG: Időzzünk még egy percig a városképnél. Hírtelenjében két olyan jelenséget is megemlítenénk, amely évek óta zavarja a főváros harmóniáját. Az egyik: a Duna-part pesti és budai részén az elhanyagolt alsó rakpart, amely valóságos külvárosi jelleget ad a Belvárosnak. A másik: a fővárosi főútvonalak üzletportáljainak konzervatív jellege. Tervez-e végre a városrendezés valamilyen intézkedést ezek megszüntetésére?

OSZTÁLYVEZETŐ: Örömmel közölhetem, hogy — első lépésként — még az idén elköltözik a Boráros tér és Petőfi-híd sarkán levő Közúti Hídfenntartó Vállalat. A helyét mielőbb parkosítjuk. A rakpartnál húzódó belkereskedelmi raktáraknak is el kell hagyniuk helyüket az elkövetkező években, s így a pesti dunai rakpart méltó arculatot kaphat. A budai oldalon a Műegyetem új épületeivel, s a lágymányosi vásárváros létesítésével oldódik majd meg ez a probléma. Észak-Budapesten az új óbudai városközpont és az Árpád fejedelem útja beépítése, valamint az új-lipótvárosi lakótelep létesítése változtatja a harmadik ötéves tervben világvárosi színvonalúvá a Duna-partokat.

A portálok jelenlegi helyzetének „történeti" előzményei vannak. Az ellenforradalmi pusztítás után hallatlanul elavult portálok gyors rendbe hozásáról kellett gondoskodni. Korábban ezeken az útvonalakon ahány üzlet volt, annyiféle elrendezés jellemezte őket: az egyik fél méterre ugrott ki a fal síkjából, a másik csak tíz centiméterre, az egyik portál fémből készült, a másik furnérból. Idő és anyag hiányában helyesebbnek tartottuk akkor, hogy az architektúrát kibontva, egyszerű, de egyenletes elrendezésű kirakatokat alakítsunk ki. Mi is tudjuk, hogy ezek már nem felelnek meg a világvárosi követelményeknek. Ezért a végrehajtó bizottság elé visszük javaslatunkat: a Nagykörúton, a Bajcsy-Zsilinszky úton, a Thököly úton és más főútvonalakon, párhuzamosan a tatarozási munkákkal és az üzletek felújításával, fokozatosan építsék át a portálokat városias, modern, földig érő, teleüveg kirakatokká.

NÉPSZABADSÁG: Tudjuk, hogy már a díjakat is odaítélték a pályaműveknek, azonban arról is tudunk, hogy a Nemzeti Színháznak a Dózsa György úton történő kijelölését parázs vita előzte meg. Mi volt e vita lényege?

OSZTÁLYVEZETŐ: Az ellenvetések abból a szemléletből fakadtak, amely a városrendezési feladatokat a „mindent a városközpontba" jelszó alapján kívánja megoldani. A fő érv az volt, hogy az új Nemzeti túlságosan „kiesik" Budapestből. Így került szóba a Nemzeti Színház új otthonaként a Hunyady tér, a Köztársaság tér, a pesti Erzsébet-hídfő, az Engels tér és a Tabán, de a városrendezési, esztétikai, gazdaságossági követelmények mindegyikének csak a Dózsa György út felelt meg. S a várható forgalmi igényeknek is, hiszen a Thököly útról, a Népköztársaság útjáról könnyen megközelíthető lesz az új kulturális centrum, s ha a Madách Imre út tervbe vett átvágása — a Damjanich utcáig — is megvalósul egyszer, akkor még inkább tökéletes lesz a városmag és a Városliget környéki központ kapcsolata.

NÉPSZABADSÁG: Az új művelődési kombinát alatta menti meg a Városligetet területe csökkenésétől, pedig a fővárosnak roppant szüksége van minden talpalatnyi zöldterületre, s amúgy is sok a panasz, hogy az építkezések elveszik a levegőt Budapest elől.

OSZTÁLYVEZETŐ: Az új Nemzeti Színházat és környékét elrendező tervpályázatok közül elsősorban azokat részesítettük előnyben, amelyek a lehető legkevésbé „haraptak bele" a Városligetbe. A hatalmas park csak elenyésző mértékben, a szélén veszít majd területéből, faállományából. S ez csak egyik jele annak, hogy milyen komolyan veszszük a lakosság egészségét, pihenését, sportolását biztosító zöldterület védelmét. Egyébként ha egész Budapestet számítjuk, nem állunk rosszul zöldterületből, hiszen egy lakosra csaknem 30 négyzetméternyi jut a budai hegyek jóvoltából. A belső városrészekben, az V., VI., VII., VIII. kerületekben azonban ez az arány mindössze 0,2 négyzetméter s ez nagyon-nagyon kevés. Igyekszünk segíteni a helyzeten, a Józsefváros rekonstrukciójánál például már négy négyzetméternyi zöldterületet biztosítunk egy főre, nem szólva a többi új lakótelepről, ahol bőségesen helyezünk majd el kerteket, parkokat, virágágyakat. Egy másik tervünk: mivel a fővárosban az uralkodó széljárás északnyugati, a budai erdők felől úgynevezett zöld ékeket hozunk be a belső városnegyedekbe, amelyek „kiszellőztetik" Pestet. Ilyen zöld ék lesz a Budakeszi, Vöröshadsereg útja, Városmajor, Vérmező, Horvátkert, Erzsébet-híd vonalán, s a budai erdők felől, a Hegyalja úton végigvonuló erdő- és parksáv.

NÉPSZABADSÁG: Időnként — különösen a városrendezési részlettervek vitájánál — el-elhangzik, hogy Budapest fejlesztéséhez több pénzre, nagyobb támogatásra lenne szükség . . .

OSZTÁLYVEZETŐ: Nem mondom, hogy az igények minden esetben indokolatlanok, de a türelmetlenség mögött legtöbbször az a szemlélet húzódik meg, amely elfeledkezik a népgazdaság teherbíró képességéről, s arról is, hogy 1957 óta milyen roppant összegeket kapott a főváros. Ez a támogatás különösen szembetűnő az ötvenes évek elején tapasztalt körülményekhez képest. Egy-két példát ennek illusztrálására. 1953-ban 193 millió forint jutott a főváros lakóépületeinek tatarozására, míg tavaly is, az idén is egymilliárd-százmillió forint. Vagy vegyük Budapest közúti világításának fejlődését. Az izzólámpás Budapest — százmilliók ráfordításával — csak 1957 óta vált neon- és higanygőzlámpákkal világított fővárossá. Tavaly a Fővárosi Villamosvasút részére 3500 tonnányi sínt szereztünk be. Az ötvenes években is legalább ennyire lett volna szükség, ehelyett volt olyan esztendő, amikor 40 tonnát engedélyeztek az éves terv keretében.

Ha mindezt összevetjük a metró, a Budavár, az Erzsébet-híd építésével, a Belváros felújításával, a József Attila utca rendkívül komplex feladatokkal járó átépítésével, az utóbbi nyolc év rohamos tempójú városrendezésével, azt hiszem, senki előtt sem kétséges, hogy fővárosunk fejlesztése, szépítése elsőrendű teendői közé tartoznak kormányzatunknak s népgazdaságunknak.

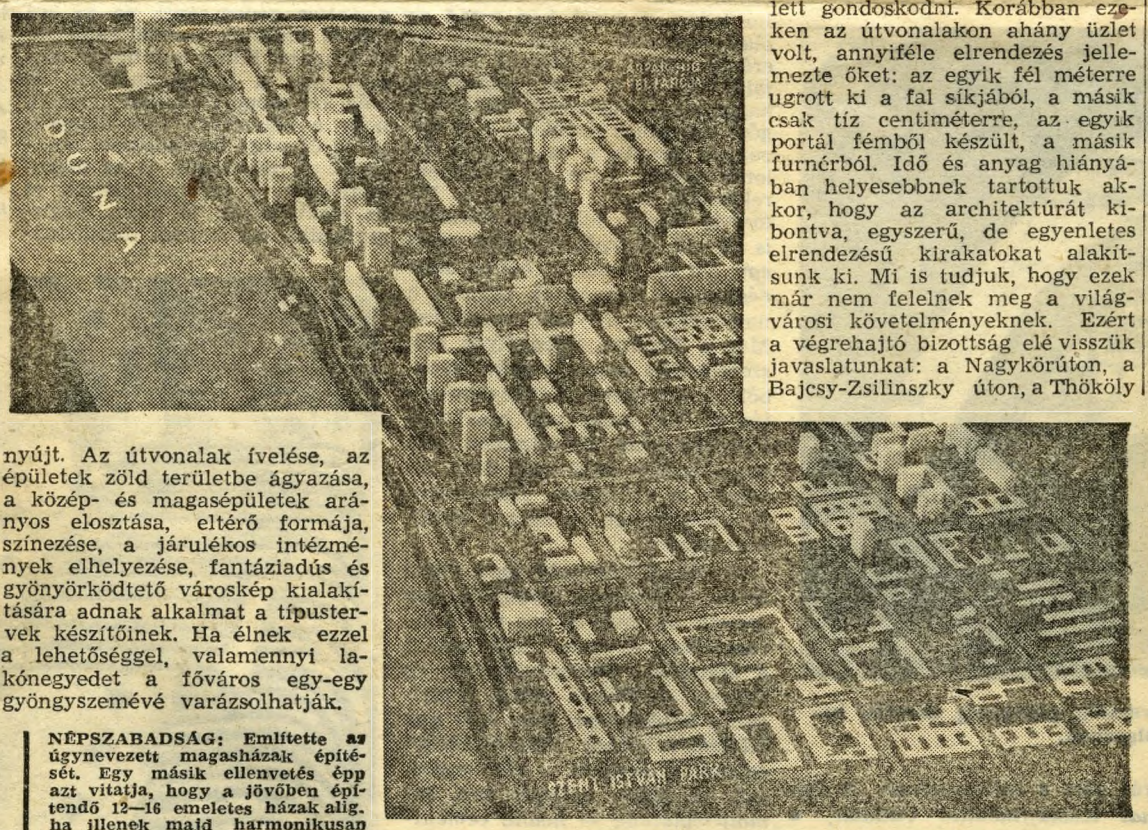

Ilyen lesz a Szent István park és az Árpád-híd közti új lakótelep. A pontházakat 16 emeletesre tervezik.